
ОСВІТА, МЕДІАГРАМОТНІСТЬ ТА НАЦІОНАЛЬНА ІДЕНТИЧНІСТЬ В СУЧАСНОМУ СУСПІЛЬСТВІ XXI СТОЛІТТЯ

Матеріали круглого столу

28 КВІТНЯ 2023 РОКУ
УКРАЇНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ МИХАЙЛА ДРАГОМАНОВА

**УКРАЇНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ МИХАЙЛА ДРАГОМАНОВА
ННІ «Інститут філософії та освітньої політики»
Кафедра соціальної філософії, філософії освіти та освітньої політики**

ОСВІТА, МЕДІАГРАМОТНІСТЬ ТА НАЦІОНАЛЬНА ІДЕНТИЧНІСТЬ В СУЧАСНОМУ СУСПІЛЬСТВІ XXI СТОЛІТТЯ

**Всеукраїнський круглий стіл
28 квітня 2023 року**

Матеріали доповідей та виступів

**Київ
2023**

Шановні учасники круглого столу «Освіта, медіаграмотність та національна ідентичність в сучасному суспільстві XXI століття»!

Ласкаво просимо на цей надзвичайно актуальний і важливий захід, який збере представників науки, освіти, культури та молоді для обговорення ключових тенденцій та викликів, пов'язаних з формуванням сучасного суспільства в умовах глобалізації та інформаційної трансформації.

Відкриваючи цей круглий стіл, хотілося б відмітити важливість тем, які будуть розглядатися сьогодні. Освіта є фундаментальним фактором розвитку суспільства, а медіаграмотність та національна ідентичність відіграють ключову роль у формуванні свідомості молодого покоління. Варто пам'ятати, що майбутнє нашої країни залежить від співпраці та обміну досвідом між різними галузями науки та освіти.

Сьогодні ми обговоримо актуальні питання, такі як національна ідентичність в умовах трансформації планетарного суспільства, вплив медіаграмотності на молодь, роль освіти у сучасному світі, освіту як фактор формування інноваційного та конкурентоспроможного суспільства, розумне навчання та тенденції в філософії освіти XXI століття.

Сподіваємося, що наш захід сприятиме активному діалогу, обміну ідеями та знаннями, а також сприяє побудові мережі співпраці між учасниками. Бажаємо всім плідної роботи, натхненних дискусій!

Віктор Вашкевич,
доктор філософських наук,
професор, завідувач кафедри соціальної філософії,
філософії освіти та освітньої політики
Українського державного університету
імені Михайла Драгоманова

Теренищій С.О.
доктор філософських наук, професор
Український державний університет імені Михайла Драгоманова
м. Київ, Україна

Академічна соціальна відповідальність в українських університетах

Сьогодні сфера вищої освіти перебуває в епоху глобальних змін, які впливають на майбутнє не тільки академічної спільноти, але й усього світового суспільства. Ці трансформації охоплюють інтернаціоналізацію, мобільність, демократизацію, диверсифікацію та комерціалізацію. Один з видимих наслідків таких змін – це розвиток академічної соціальної відповідальності, концепція, що передбачає глибоке відчуття відповідальності за межами академічної сфери навчання та наукових досліджень.

Академічна соціальна відповідальність у контексті гібридної війни пов'язана з впливом освіти на суспільство, зокрема через громадянську освіту та демократичні інститути. Ця відповідальність виходить за межі традиційних академічних ролей і вимагає розуміння суспільного впливу академічної роботи. Концепція академічної соціальної відповідальності підкреслює, що роль вищих навчальних закладів полягає не тільки в передачі знань, умінь і навичок студентам, але й у впливі на суспільство через виховання громадянина та просвітницьку діяльність.

З філософської точки зору, академічна соціальна відповідальність базується на засадах, згідно з якими освіта є соціальним та моральним інститутом, орієнтованим на загальний добробут. Ця концепція передбачає, що освіта не служить лише засобом індивідуального розвитку або особистої вигоди, а стає інструментом для сприяння соціальному прогресу, культурного різноманіття та процвітання людства.

Академічна соціальна відповідальність викладачів є важливим аспектом в розвитку освітньої системи в Україні. Аналіз відповідей респондентів нашого останнього дослідження [7] дозволяє виділити два основні підходи до її розуміння та реалізації в українських університетах: комунікативний та академічний.

Комунікативний підхід полягає у розширенні взаємодії зі студентами та колегами на теми, не пов'язані з навчальною дисципліною, а також у передачі інформації про події війни в Україні іноземним колегам. Водночас академічний підхід передбачає створення нових знань у лабораторії та залучення студентів до цього процесу в аудиторії.

Обидва підходи мають свої вразливості і потребують чітких критеріїв для ідентифікації соціальної відповідальності. Автори пропонують два критерії для дискусії: тип мислення, який практикує викладач (сугестивний або

раціональний академічний), та здатність викладача та університетської спільноти взагалі чесно говорити про свої недоліки, не приховуючи їх за патріотичною риторикою.

З огляду на відповіді респондентів можна також говорити про виклики та можливості формування культури соціальної відповідальності в освіті. Однією з проблем є відсутність чітких критеріїв визначення соціальної відповідальності, через що виникає потреба в розробці стандартів і критеріїв для забезпечення ефективного застосування академічної соціальної відповідальності викладачами та університетами.

Ще одним викликом є вразливість як «комунікативного», так і «академічного» підходів до соціальної відповідальності. «Комунікативний» підхід може бути критикований за недостатню увагу до змісту, тоді як «академічний» підхід може зіткнутися з критикою за занадто великий фокус на наукових дослідженнях, ігноруючи соціальні питання.

Для подолання цих викликів та розвитку культури академічної соціальної відповідальності у вищій освіті України, необхідно розробити чіткі критерії та стандарти, які враховуватимуть особливості різних підходів. Забезпечення прозорості та відкритості у спілкуванні та науковій діяльності може сприяти підвищенню рівня академічної соціальної відповідальності та підтриманню репутації українських університетів.

Список використаних джерел:

1. Brown J. A. Media literacy perspectives //Journal of communication. 1998. Т. 48. №. 1. С. 44-57.
2. Buckingham D. Changing Childhoods, Changing Media: New Challenges for Media Education. Inter Media Education. 1999, № 3, pp. 4-11.
3. Dorr A. Media Literacy. In: International Encyclopedia of the Social & Behavioral Sciences. Vol. 14 / Eds.N.J.Smelser & P.B.Baltes. Oxford, 2001, p. 58.
4. European Parliament resolution of 16 December 2008 on media literacy in a digital world (2008/2129 (INI)). URL: <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+TA+P6- TA-2008-0598+0+DOC+XML+V0//EN>
5. Терепищій С. О. Сучасні освітні ландшафти. К.: «Фенікс», 2016, 309 с.
6. Терепищій С.О. Причини та витоки глобалізації освітнього ландшафту. Вища освіта України. 2016, №1, С. 22-29.
7. Терепищій С.О. Формування культури академічної соціальної відповідальності: уроки українського досвіду війни. Вища освіта України. 2023. №1. С. 39-46.